

d) Konkav på $(-\infty, 5)$, konveks på $(5, \infty)$ [3] a) 0 b) $x = -7, y = 1$ c) Vokser på $(-\infty, -7)$ og $(-7, \infty)$ d) Konveks på $(-\infty, -7)$, konkav på $(-7, \infty)$ [4] a) 0 b) $x = 3, y = 1, y = -1$ c) Vokser på $(-\infty, 0]$, avtar på $[0, 3)$ og $(3, \infty)$. Lokalt maksimumspunkt $x = 0$. Lokal maksimumsverdi $f(0) = 0$ d) Konveks på $(-\infty, 0]$ og $(3, \infty)$, konkav på $[0, 3)$. Vendepunkt $x = 0$. [5] $x = 120$ meter [6] b) $\theta = 60^\circ$ gir minst total veilegde. Kryssløsningen er best når $b > (a\sqrt{3})/2$ [7] a) 0 er eneste nullpunkt, $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = 1$, $\lim_{x \rightarrow 2^+} f(x) = +\infty$, $\lim_{x \rightarrow 2^-} f(x) = -\infty$ b) Vokser på $(-\infty, -2)$ og $(-2, 0]$, avtar på $[0, 2)$ og $(2, \infty)$. Lokalt maksimum $x = 0$. Lokal maksimumsverdi $f(0) = 0$ c) Konveks på $(-\infty, -2)$ og $(2, \infty)$, konkav på $(-2, 2)$ [8] a) 0 er eneste nullpunkt, $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = 1$, $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = +\infty$, $\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = -\infty$ b) Vokser på $(-\infty, -a)$ og $(-a, 0]$, avtar på $[0, a)$ og (a, ∞) . Lokal maksimumsverdi $f(0) = 0$ c) Konveks på $(-\infty, -a)$ og (a, ∞) , konkav på $(-a, a)$ [9] Den måler hvordan krumningen til grafen endrer seg som funksjon av x [10] a) Bruk skjæringssetningen b) $f'(x) = 3x^2 - 3$, $f''(x) = 6x$. Kun ett nullpunkt. [11] a) Minimum 11/4, maksimum 15 b) Minimum 5, maksimum 15 c) Minimum 11/4, ingen maksimumsverdi [12] Minimum = 7 for $x = 1.5$, maksimum = 9.5 for $x = 2.5$ [13] a) Minimum = 1, Maksimum = 3 b) Minimum = 1, Maksimum = 4 [14] a) Voksende på intervallet $[-\sqrt{3}, \sqrt{3}]$, avtakende på intervallene $(-\infty, -\sqrt{3})$ og $[\sqrt{3}, \infty)$. Minimum = $-\sqrt{3}/3$ for $x = -\sqrt{3}$, maksimum = $\sqrt{3}/3$ for $x = \sqrt{3}$. b) Konveks på $[3, \infty)$ og for $[-3, 0]$. Konkav på $(-\infty, -3]$ og på $[0, 3]$. Vendepunkter for $x = 0, x = -3$ og $x = 3$. c) Begge grenseverdier er 0

Seksjon 6.7 [1] a) $V'(t) = 25$ (liter/time) b) $V(t) = 25t$. Vi har $V(4) = 100$, dvs. svaret på oppgaven er 4 timer. [2] a) $s(1) = 4.9, s(2) = 19.6$ (m/s), dvs. har falt 4.9 m etter 1 sekund, og 19.6 m etter 2 sekunder b) $v(t) = s'(t) = gt$. Farten er 9.8 m/s etter 1 sekund, og 19.6 m/s etter 2 sekunder c) $a(t) = s''(t) = g$ d) Tid: ≈ 1 sek. Fart: ≈ 10 m/s e) 14 m/s [3] a) 500 W b) $1.6 \cdot 10^{10}$ J c) ≈ 2145.76 kr [4] a) 38 km/h b) $v(t) = a - 2bt$, $v(2) = 40$ (km/h) c) -80 km/h² d) $a(t) = -2b, a(2) = -80$ (km/h²) e) Bilen har aldri positiv akselerasjon. Den står stille ved $t = 2.5$ (h). [5] $2.3 \cdot 10^3$ per time [6] a) 0,75 m³/h i alle tilfeller b) Henholdsvis 0.95, 1.15, 1.35, 1.55 m³/h [7] 9,82 t (m/s) [8] a) Som den gjennomsnittlige økningen i indeksen i løpet av tidsintervallet Δt . b) Sammenhengen med a) er at $K'(t) = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} [(K(t + \Delta t) - K(t))/\Delta t]$. Vi kan tolke denne som den øyeblikkelige endringsraten for prisindeksen. [9] ≈ 49.5 meter [10] 39 km/t [11] a) V_0 er svulstens volum ved tiden $t = 0$. $\lim_{t \rightarrow \infty} V(t) = V_0 \exp(\lambda/\alpha)$ b) λV_0

Seksjon 6.8 [1] a) 1 b) 3 c) 1 d) 0 e) 1/4 f)

$-1/6$ [2] a) 0 b) $\frac{1}{2}$ c) $-\frac{1}{6}$ [3] a) $\ln 2$ b) $\frac{\ln 2 - \ln 3}{\ln 5 - \ln 7}$ c) $\frac{1}{2}$ d) 1 e) π f) 2 g) 1 h) π^2 [4] a) $+\infty$ b) $+\infty$ c) 0 [5] a) 0 b) 0

Seksjon 6.9 [1] a) $2 + 3x$ b) $-5 + 17x$ c) $1 - x$ d) ex e) $1 + 2x$ f) 1 [2] $I_0 e^{-\mu x} (1 - \mu(x - x_1))$ [3] $T_1(x) = x, T_3(x) = x - x^3/6$ [4] $\sin x = x - (x^3/3!) + (x^5/5!) - (x^7/7!) + \dots$ og $\cos x = 1 - (x^2/2!) + (x^4/4!) - (x^6/6!) + \dots$ [5] $1 - x + x^2 - x^3 + x^4 - x^5 + \dots$, konvergerer mot $f(x)$ for $|x| < 1$

Blandede oppgaver til kapittel 6 [1] a) $\cos x - \sin x$ b) $\sin x + x \cos x$ c) $(1 - x) \sin x + (1 + x) \cos x$ d) $5x^4 + \cos x$ e) $\cos^2 x - \sin^2 x$ f) $2 \sin x \cos x$ g) $10 \sin x \cos x$ h) $-1 - \frac{\cos^2 x}{\sin^2 x}$ i) $\frac{1}{\cos^2 x}$ j) $2x \cos(x^2)$ k) $(1 + 2x) \cos(1 + x + x^2)$ l) $2x \sin x + x^2 \cos x$ m) $(-\cos u + (1 - u) \sin u) / \cos^2 u$ n) $\cos^2 \alpha - \sin^2 \alpha$ o) $a\omega \cos(\omega(t - t_0))$ p) $-\frac{1}{x^2} \cos \frac{1}{x}$ [2] a) $4x^3 + a$ b) $\cos x$ c) $-\omega \sin \omega u$ d) $(1 - u)/(1 - z)^2$ e) $\cos \alpha$ [3] a) $1 + \ln x$ b) $\frac{\cos x}{\ln x} - \frac{\sin x}{x(\ln x)^2}$ c) $\frac{1}{x}$ d) $-\tan x$ e) $2t/(1 + t^2)$ f) $1/(x \ln x)$ [4] a) e^x b) $5e^{5x}$ c) ke^{kx} d) $2e^{2x+1}$ e) $-3e^{-3x+5}$ f) $(-2x + 5)e^{-(x-2)(x-3)}$ g) $(1 + x)e^x$ h) $(2x + x^2)e^x$ i) $\frac{4}{(e^x + e^{-x})^2}$ [5] a) $-x^{-2}$ b) $-2x^{-3}$ c) $-3x^{-4}$ d) $-\frac{1}{2}x^{-3/2}$ e) $\frac{3}{2}x^{1/2}$ f) $(1.05)x^{0.05}$ [6] a) $\pi x^{\pi-1}$ b) $\pi(\sin x)^{\pi-1} \cos x$ c) $\pi^x \ln \pi$ d) $x^x(1 + \ln x)$ e) $x^x(1 + \ln x)$ [7] a) $cke^{k(t-t_0)}$ b) $-ax \exp(-x^2/2)$ c) $(\ln 2)^x$ d) ru^{r-1} e) $1/(2\sqrt{u})$ f) $-ra(at + C)^{-r-1}$ g) $\frac{3}{2}\sqrt{5}$ h) $a(k + 1)v^k$ [8] 1970–75: 2,3 mill. per år, 1975–80: 2,8 mill. per år, 1970–80: 2,6 mill. per år. [9] a) 0.95 per år b) 0.20=20% c) 20% d) 1.20 [10] b) 16/3 [11] 7 i alle punkter [12] a) $f'(x) = 2x$ b) $f'(x) = 0$ [13] a) $f'(x) = 4x$ b) 20000 [14] a) Kontinuerlig for $x \neq 0$ b) Ikke deriverbar i $x = 0$ [15] a) $2x + 3x^2$ b) $1 + 2x$ c) $1 + 2x + \dots + rx^{r-1}$ d) 5 e) 0 f) $(1 - x)^{-2}$ g) $\frac{15x^2 + 70x - 9}{(3x + 7)^2}$ h) 0 for $x \neq 0$ [16] a) $-a/t^2 + b/(1 - t)^2$ b) $1 + 2k$ c) $-2/(r - 1)^2$ d) $109(1 + x + x^2)^{108}(1 + 2x)$ [17] Positiv for $x < -4$, for $-2 < x < 1$ og for $x > 3$ [18] Negativ for $-2 < x < 5$ [19] a) $f'(x) = 2x - 12$. f er voksende på intervallet $x \geq 6$, og avtakende på intervallet $x \leq 6$. Horizontal tangent i (6,14) b) $f'(x) = 6x^2 - 30x + 36$. f er voksende på intervallet $x \leq 2$, og på intervallet $x \geq 3$. f er avtakende på intervallet $2 \leq x \leq 3$. Horizontal tangent i (2,29) og i (3,28) c) $f'(x) = 3x^2 + 4x + 9$. f er voksende overalt [20] $a \geq 1$ [21] a) 0 b) 2 c) 6x d) $n(n - 1)x^{n-2}$ [22] a) $f''(x) = 210x^{13}$. Grafen til f krummer oppover for $x > 0$ og nedover for $x < 0$. Vendepunkt i $x = 0$ b) $f''(x) = 240x^{14}$. Grafen til f krummer oppover på begge sider av $x = 0$. Ingen vendepunkter [23] a) $f(x) = 0 \Leftrightarrow x \in \{0, 1, 2\}$. b) $f'(x) = 3x^2 - 6x + 2$. f er voksende på intervallet $x \leq 1 - \frac{1}{3}\sqrt{3}$, og på intervallet $x \geq 1 + \frac{1}{3}\sqrt{3}$.

c) $f''(x) = 6x - 6$, $f''(x) > 0 \Leftrightarrow x > 1$, $f''(x) < 0 \Leftrightarrow x < 1$.
 Vendepunkt for $x = 1$. d) Ingen asymptoter. [24] Spesialtilfelle av neste oppgave. ($a = 1$) [25] a) Ingen nullpunkter. b) $f'(x) = -2x/(x^2 - a^2)^2$. f er voksende på intervallet $x < -a$, og på intervallet $-a < x \leq 0$. f er avtakende på intervallet $0 \leq x < a$, og på intervallet $x > a$. c) $f''(x) = \frac{6x^2 + 2a^2}{(x^2 - a^2)^3}$. $f''(x) > 0 \Leftrightarrow x < -a$ eller $x > a$. $f''(x) < 0 \Leftrightarrow -a < x < a$. d) Horisontal asymptote $y = 0$. Vertikale asymptoter $x = -a$, og $x = a$. [27] Finn et punkt x hvor tangenten har stigningstall p_1/p_2 . [28] $a = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$ [29] 25 cm [30] 25 [31] $k^2/4$ [32] Høyde 10 cm, lengde og bredde 20 cm [33] a) 0, $\frac{1}{4}(3 + \sqrt{105})$, $\frac{1}{4}(3 - \sqrt{105})$ b) Vokser på $(-\infty, -1]$ og $[2, \infty)$, avtar på $[-1, 2]$. Lokalt maksimum $x = -1$, $f(-1) = 7$. Lokalt minipunkt $x = 2$, $f(2) = -20$ c) Konkav på $(-\infty, 1/2]$, konveks på $[1/2, \infty)$. Vendepunkt $x = 1/2$. [35] a) Nullpunktene er $x = 1$ og $x = -11$ b) $\phi'(t) = 3t^2 + 18t - 21$. Vokser på $(-\infty, -7]$ og $[1, \infty)$, avtar på $[-7, 1]$. Lokalt maksimumspunkt $x = -7$. Lokalt maksimumsverdi $f(-7) = 256$. Lokalt minimumspunkt $x = 1$. Lokalt minimumsverdi $f(1) = 0$ c) Konkav på $(-\infty, -3]$, konveks på $[-3, \infty)$. Vendepunkt $x = -3$ [36] a) 0 og -1 b) Vokser på $(-\infty, -1]$ og $[-1/2, \infty)$, avtar på $[-1, -1/2]$. Lokalt maksimum $x = -1$, $f(-1) = 0$. Lokalt minimum $x = -1/2$, $f(-1/2) = -1/4$ c) Konkav på $(-\infty, -1]$, konveks på $[-1, \infty)$. Vendepunkt $x = -1$. [37] a) 0 og $-a$ b) Vokser på $(-\infty, -a]$ og $[-a/2, \infty)$, avtar på $[-a, -a/2]$. Lokalt maksimum $x = -a$, $f(-a) = 0$. Lokalt minimum $x = -a/2$, $f(-a/2) = -a^2/4$ c) Konkav på $(-\infty, -a]$, konveks på $[-a, \infty)$. Vendepunkt $x = -a$. [38] a) Nullpunkter $x = 0$ og $x = 8$. Vokser på $(-\infty, 6]$, avtar på $[6, \infty)$ b) Konkav på $(-\infty, 8]$ og $[12, \infty)$, konveks på $[8, 12]$ [39] a) Nullpunkter $x = 0$, $x = -1$. Vokser på $(-\infty, -2/11]$ og $[0, \infty)$. Avtar på $[-2/11, 0]$ b) Konkav på $(-\infty, -1]$, $[c_1, 0]$ og $[0, c_2]$, der $c_1 \approx -0.395$ og $c_2 \approx 0.05$. Konveks på $[-1, c_1]$ og $[c_2, \infty)$ [40] $x = \frac{1}{2}(a_1 + a_2)$ [41] $x = \frac{1}{n}(a_1 + a_2 + \dots + a_n)$ [46] a) $F(x) = 2 - x$ [47] a) $F(x) = 3x + 2$ b) $F(x) = 1$ c) $F(x) = \sqrt{x_0} + (x - x_0)/(2\sqrt{x_0})$ [48] a) $x = 1$ b) Avtar på $(1, 4/3]$, vokser på $[4/3, \infty)$. Globalt minimumspunkt $x = 4/3$. Global minimumsverdi $f(4/3) = 1 + (16/9)\sqrt{3} \approx 4.08$ [49] $1/t$ [50] $kae^{-at}(1 + ke^{-at})^{-2}$ [51] a) $f'(x) = e^x - 2e^{2x}$. f er voksende på intervallet $x \leq -\ln 2$, og avtakende på intervallet $x \geq -\ln 2$. Horisontal tangent i $(-\ln 2, \frac{1}{4})$ b) $f'(x) = (1 - x)e^{-x}$. f er voksende på intervallet $x \leq 1$, og avtakende på intervallet $x \geq 1$. Horisontal tangent i $(1, e^{-1})$ [52] a) $f(x) = 0 \Leftrightarrow x = 0$ b) $f'(x) = -2e^{-2x} + 3e^{-3x}$. f er voksende på intervallet $x \leq \ln(3/2)$, og avtakende på intervallet $x \geq \ln(3/2)$. c) $f''(x) = 4e^{-2x} - 9e^{-3x}$. $f''(x) > 0 \Leftrightarrow x > \ln(9/4)$ (grafens krummer oppover). $f''(x) < 0 \Leftrightarrow x < \ln(9/4)$ (grafens krummer nedover). Vendepunkt for $x = \ln(9/4) = 2 \ln(3/2)$. d) Horisontal

asymptote $y = 0$. [53] a) $f(x) = 0 \Leftrightarrow x = 0$. b) $f'(x) = (1 - 2x)e^{-2x}$. f er voksende på intervallet $x \leq \frac{1}{2}$, og avtakende på intervallet $x \geq \frac{1}{2}$. c) $f''(x) = 4(x - 1)e^{-2x}$. $f''(x) > 0 \Leftrightarrow x > 1$ (grafens krummer oppover). $f''(x) < 0 \Leftrightarrow x < 1$ (grafens krummer nedover). Vendepunkt for $x = 1$. d) Horisontal asymptote $y = 0$ [54] a) Ingen nullpunkter b) $f'(x) = \frac{-e^x}{(1+e^x)^2}$. f er avtakende overalt. c) $f''(x) = \frac{e^x(e^x - 1)}{(1+e^x)^3}$. $f''(x) > 0 \Leftrightarrow x > 0$ (grafens krummer oppover). $f''(x) < 0 \Leftrightarrow x < 0$ (grafens krummer nedover). Vendepunkt for $x = 0$. d) Horisontale asymptoter $y = 0$ og $y = 1$ [55] a) Begge 0 b) $f'(x) = (-4x + 4) \exp(-2x^2 + 4x - 2)$, $f''(x) = (16x^2 - 32x + 12) \exp(-2x^2 + 4x - 2)$ c) Vendepunkter i $(\frac{1}{2}, e^{-\frac{1}{2}})$ og $(\frac{3}{2}, e^{-\frac{1}{2}})$ [56] a) Vendepunkt i $(0, \frac{1}{2})$ b) Parallellforskjøvet, til høyre for $k > 1$ og til venstre for $k < 1$ [57] b) Parallellforskjøvet, til høyre for $k > 1$ og til venstre for $k < 1$ [58] a) $-25 \cos x$ b) $9e^{3x}$ c) $(2 + x)e^x$ d) $k\lambda^2 e^{\lambda x}$ [59] Maksimumspunkt $x = \frac{1}{4} \ln 5$. Maksimum $= 5^{-1/4} - 5^{-5/4} = 4 \cdot 5^{-5/4} = \frac{4}{25} 5^{3/4}$. [60] a) $-\cos x$ b) $\frac{2 \tan x}{\cos^2 x}$ [61] ≈ 2.52 meter [62] $x = \sqrt{2}$. Arealet er 2 [63] $(3\sqrt{3})/4$ [64] $\theta = 60^\circ$ [65] Hvis $c_1 \leq c_2$, velg $x = 200$. Ellers, velg x som det minste av tallene 200 og $100c_2(c_1^2 - c_2^2)^{-1/2}$ [66] b) $v = 37^\circ$ [68] b) $y = 0$ [69] a) $2 + 3x$ b) $-5 + 17x$ c) $1 - x$ d) ex e) $1 + 2x$ f) 1 [70] $I_0 e^{-\mu x_1} (1 - \mu(x - x_1))$ [71] $T_1(x) = x$, $T_3(x) = x - x^3/6$ [72] $\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n x^n$, konvergerer for $|x| < 1$ [73] $V = 8\pi/3$ for $x = 2$ [74] 24 m/s

Seksjon 7.1 [1] Ja [2] $2x^5 + C$ [3] $a = 1/8, b = 8$ [5] a) $3x^2 + C$ b) $x^2 + 5x + C$ c) $x^5 + C$ d) $\frac{1}{5}x^5 + C$ e) $5 \ln|x| + C$ f) $x^2 + 5x + C$ [6] a) $-(1/x) + C$ b) $-(2/x) + (3/2x^2) + C$ c) $\frac{1}{4}(x+1)^4 + C$ d) $\frac{1}{2}ax^2 + bx + c$ e) $\frac{1}{3}at^3 + \frac{1}{5}t^5 + C$ f) $-(r_0/x) + (kx^2/2) + C$ [7] a) $s''(t) = -g$, så $s'(t) = -gt + C$. Kravet $s'(0) = v_0$ gir da $s'(t) = v_0 - gt$. Dermed $s(t) = v_0t - \frac{1}{2}gt^2 + C$. Kravet $s(0) = 0$ gir $C = 0$, så svaret er $s(t) = v_0t - \frac{1}{2}gt^2$ b) Kulen er høyest ved $t = v_0/g$. Høyde da: $s(v_0/g) = v_0^2/(2g)$. Total tid fra kulen skytes opp til den treffer bakken: $2v_0/g$ c) Høyde ≈ 510 meter, total svevetid ≈ 20.4 sek.

Seksjon 7.2 [1] $5x^4, 31$ [2] $\frac{1}{x}, 1$ [3] a) 9 b) 0 c) $16/3$ [4] a) 6 b) $(k^5 + 1)/5$ c) $2b - 3b^2/2$ d) $\sqrt{2}$ [5] a) $\frac{25}{a}$ b) $bc - \frac{1}{2}ac^2$ [6] 24 [7] $10/3$ [8] $(3, -5), (-1, 3), 21\frac{1}{3}$ [9] a) $f'(x) = 1/\sqrt{1+x^2}$ b) $f'(x) = \sqrt{1+x^2} \cdot 2x$ ved kjernerregelen [10] 36 [11] Arealet er $\int_{-2}^{-1} (1/x^2) dx = 1/2$ [12] Siden $\int_{-1}^1 (x^4 - 1) dx = -8/5$, er arealet $8/5$ [13] Arealet er $\int_{-2}^2 (x+2) dx - \int_{-2}^2 x^2 dx = 9/2$